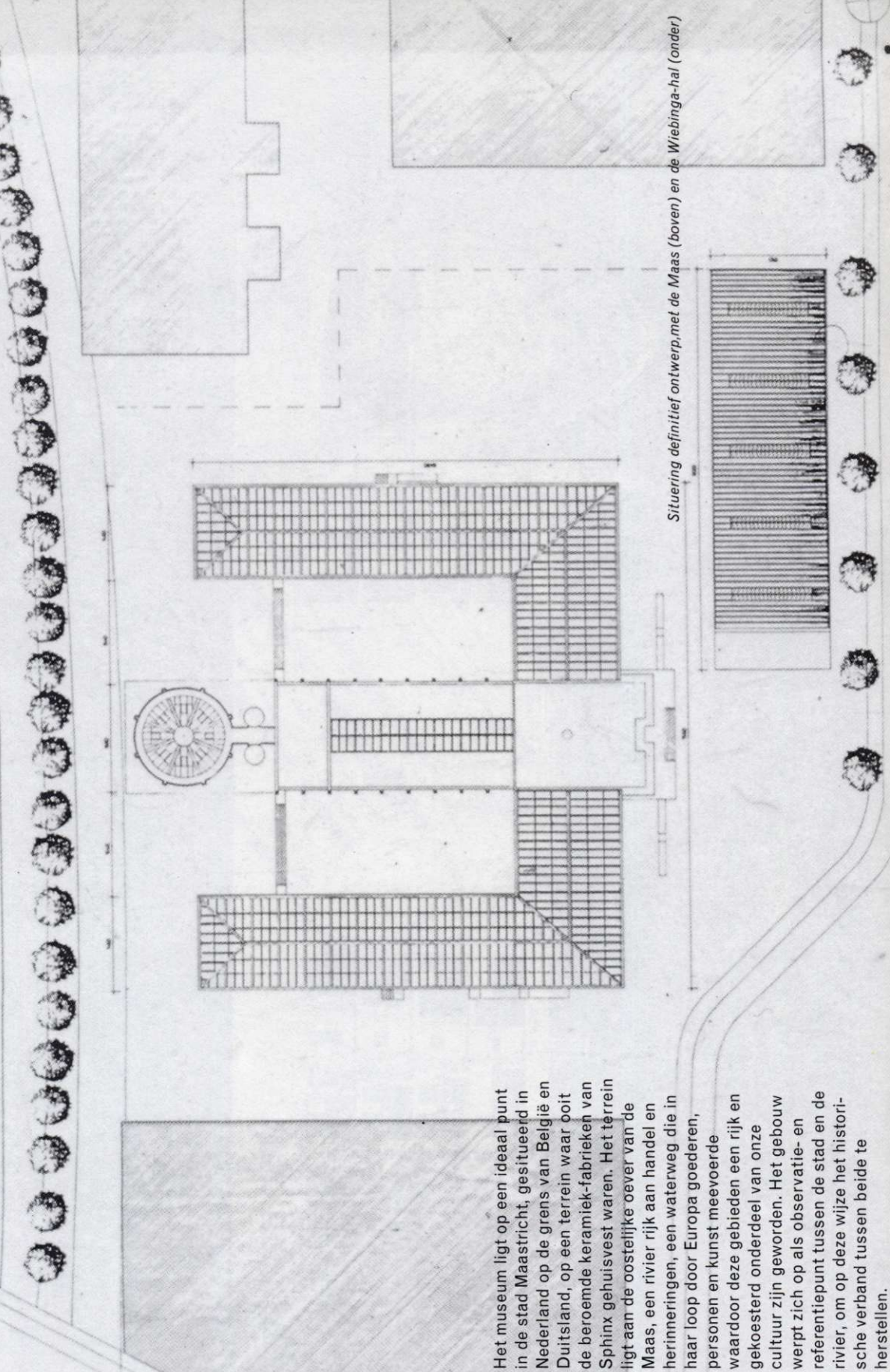

Het museum ligt op een ideaal punt in de stad Maastricht, gesitueerd in Nederland op de grens van België en Duitsland, op een terrein waar ooit de beroemde keramiek-fabrieken van Sphinx gehuisvest waren. Het terrein ligt aan de oostelijke oever van de Maas, een rivier rijk aan handel en herinneringen, een waterweg die in haar loop door Europa goederen, personen en kunst meevoerde waardoor deze gebieden een rijk en gekoesterd onderdeel van onze cultuur zijn geworden. Het gebouw werpt zich op als observatie- en referentiepunt tussen de stad en de rivier, om op deze wijze het historische verband tussen beide te herstellen.

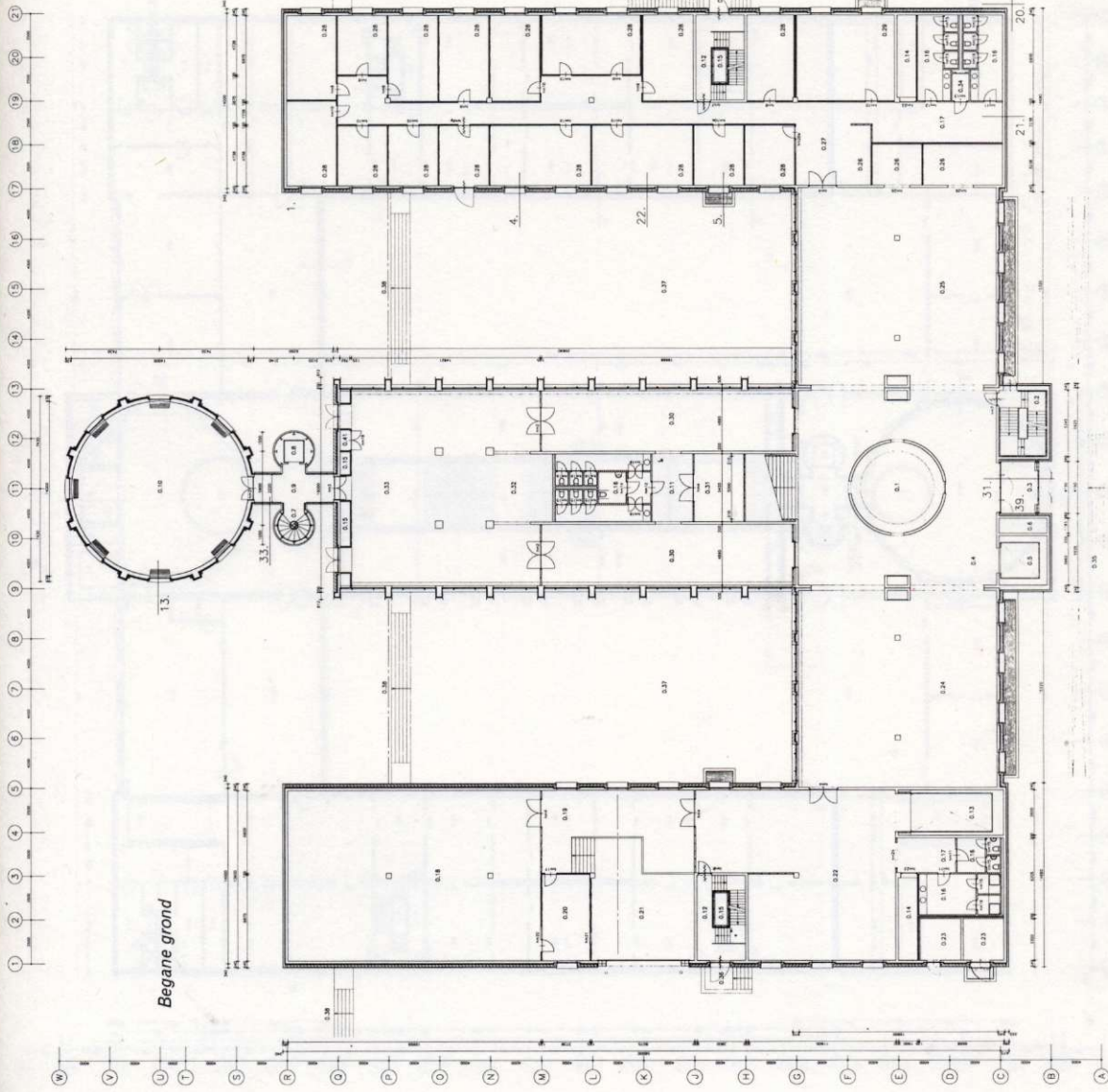

Situering definitief ontwerp, met de Maas (boven) en de Wiebinga-hal (onder)

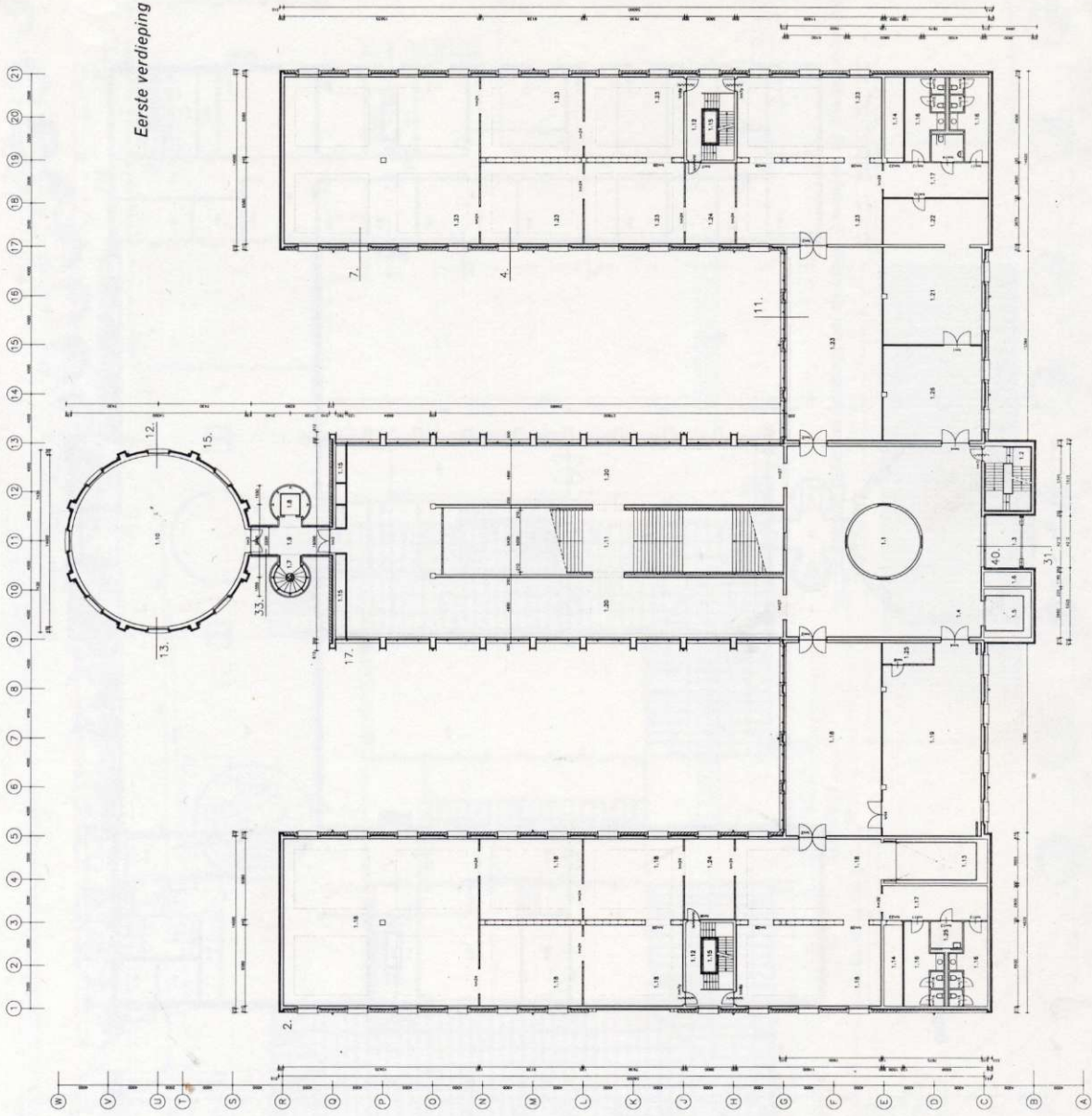
Het museum telt drie verdiepingen en is opgebouwd uit drie rechtehoekige bouwmassa's aan de oever van de Maas. Deze zijn aan de landzijde onderling verbonden, zodat twee open hoven aan het water gevormd worden waar gedenkstenen tentoongesteld kunnen worden. Aan de rivierzijde maakt een cilindrische toren met koepel de compositie af.

De middenvleugel is het belangrijkste onderdeel van het gebouw; hier liggen de toegangen tot alle delen van het museum. Deze distributie-as is ontwikkeld als een soort 'promenade architecturale', die een reeks bijzondere ruimten aaneenschakelt en culmineert boven in de koepelzaal. De middenvleugel onderscheidt zich voorts door zijn architectuur en materiaalgebruik. In de voorgevel wordt de middenvleugel benadrukt door de klassieke driedeling en doordat hij zich als massa losmaakt. Een hoog portaal vormt hier de entree. Dit portaal herinnert aan het industriële tijdperk en bestaat uit een groen geschilderde stalen constructie, bekrond met een inscriptie in keramiek.

De entree is de eerste ruimte die men betreedt. Dit is een hoge ruimte die zich uitstrekt over alle verdiepingen. Deze toren, voorzien van een glazen lantaren, vangt als een telescoop licht op, waardoor het tot diep in het gebouw valt. Deze hoge ruimte wordt afgewerkt met klassiek Venetiaans marmer-stucwerk (marmorino) dat door z'n reflecterende werking de proporties en de vormen accentueert. Na de entree komt men in een andere grote ruimte, die bijna de gehele lengte van de middenvleugel in beslag neemt.

Begane grond

Eerste verdieping

Dit is een monumentale rechte steektrap, ingeklemd tussen twee hoge bakstenen schijven en eveneens van boven aangelicht, die de entree met de expositieruimten verbindt en leidt naar de achthoekige koepelzaal. De trap zal in een houtsoort, karakteristiek voor de traditionele Nederlandse scheepsbouw, worden uitgevoerd.

Op de begane grond zijn, voor iedereen toegankelijk, de publieksruimten gesitueerd. Aan de straat liggen entree, foyer en museumwinkel, in de middenvleugel het museumcafé en in de koepeltoren het auditorium. De dienst ruimten zijn eveneens op de begane grond in de zijvleugels en in het souterrain gesitueerd. Op de eerste verdieping liggen, aan de straat, de bibliotheek met de leesalen en, in de zijvleugels, de expositieruimten voor oude kunst en de archeologische afdeling. In de koepeltoren bevindt zich op deze verdieping een ronde zaal met de oude maquette van Maastricht. Vanuit deze zaal kan men het huidige panorama van de stad vergelijken met dat uit de achttiende eeuw. Op de tweede verdieping liggen de expositieruimten voor hedendaagse kunst en wisselende exposities, en de koepelzaal. Deze zaal wordt met boven- en hooggeplaatste zijlichten aangelicht. De middenvleugel is drie verdiepingen hoog; op de bovenste verdieping zijn, naast de technische ruimten, de prentenkabinetten gesitueerd die men kan bereiken via de twee 'zoldertrappetjes' naast de monumentale trap.

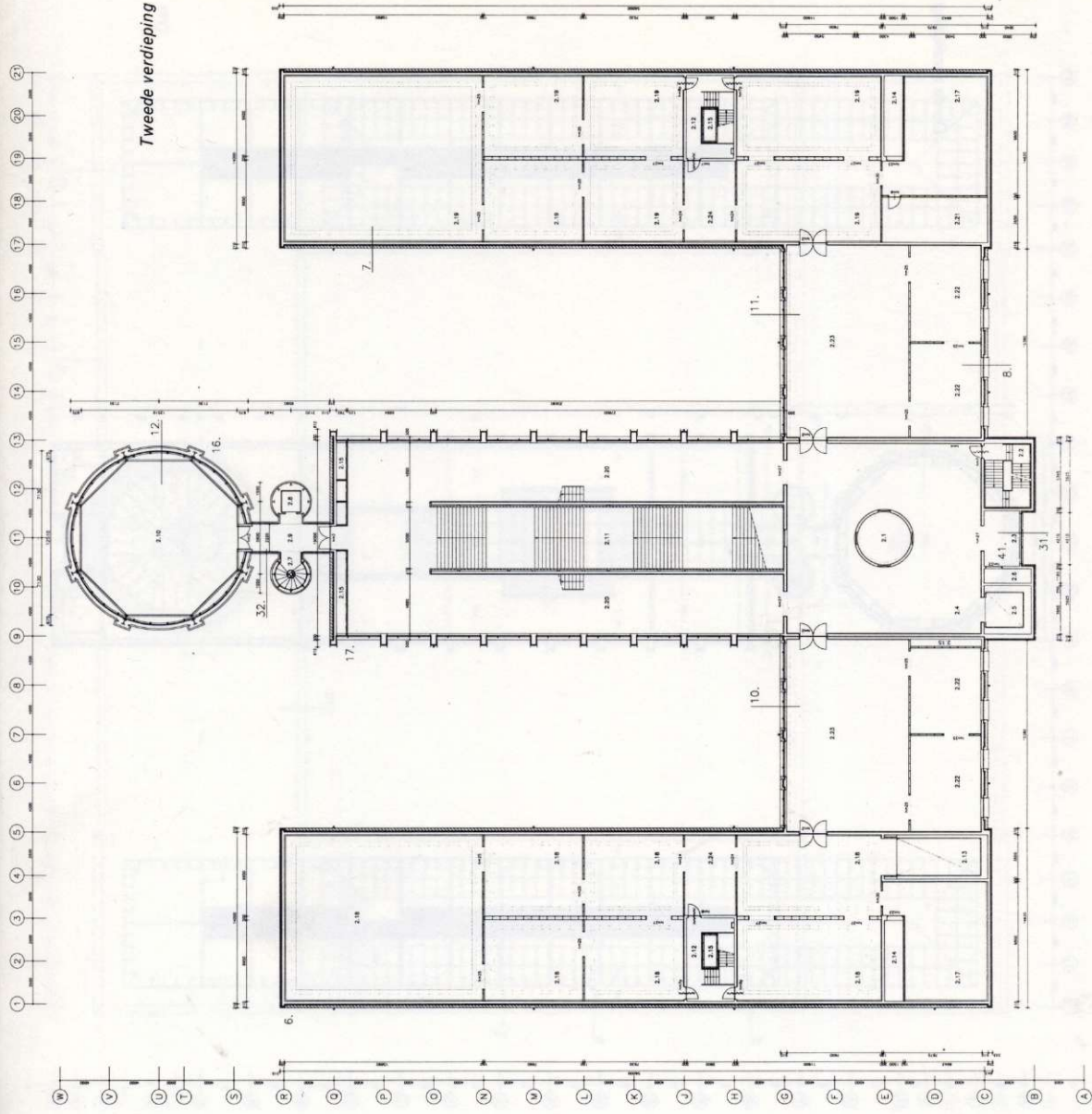
De koepel is opgebouwd uit twee verschillende constructies. De buitenconstructie is gemaakt van staal, waarvan de ribben die de zinken dakbedekking dragen in het

zinken dakbedekking dragen, in het zicht gelaten zijn, zoals gebruikelijk in de traditionele Venetiaanse koepelconstructies. Aan deze stalen constructie wordt een houten binnenconstructie opgehangen, die wordt afgewerkt met witgepleisterde houten lamellen. Deze afwerking herinnert aan de 'gekalkte zeilen' die in de renaissance voor dergelijke ruimten gebruikt werden.

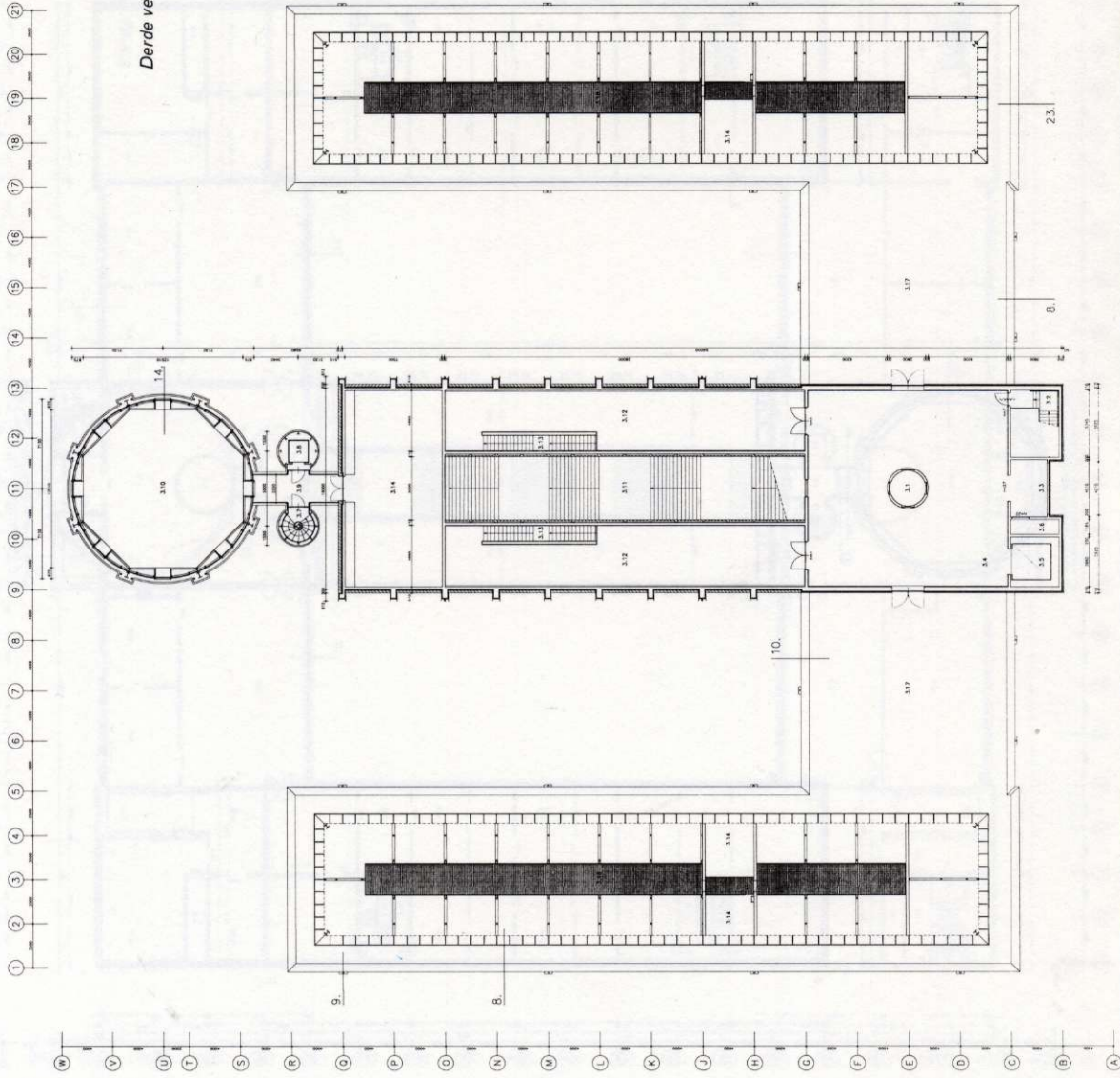
De koepeltoren is formeel gezien zelfstandig. Hij is verbonden met het hoofdgebouw door verbindingsgangen die aan weerszijden geflankeerd worden door twee stalen cilinders, refererend aan het industriële verleden van de lokatie. In deze cilinders bevinden zich respectievelijk een wenteltrap en een lift, die de bezoekers toegang verlenen tot het ringvormige panoramaterras dat rondom de koepel ligt.

De gevels maken de verhoudingen en de betekenissen van de verschillende bouwdelen expliciet. De buitenomtrek van het gebouw wordt bepaald door een hardstenen plint en een kroonlijst bestaande uit zinken platen waar de hemelwaterafvoeren doorheen steken. In de voor- en achtergevel worden de koppen van de drie gebouwvleugels bekleed met natuursteen. In de voorgevel worden de geveldelen tussen de koppen uitgevoerd in baksteen waar in kleine, groen geschilderde ramen met stalen lateien opgenomen zijn. Zo worden ook de langsgevens van de zijvleugels uitgevoerd; echter, hier is de bovenste verdieping geheel gesloten. Daarentegen zijn de langsgevens van de middenvleugel juist open. Deze worden geritmeerd door betonnen penanten en groene stalen kolommen.

Tweede verdieping

Derde verdieping

De koepeltoren ontleent zijn monumentaliteit aan een hoog basement, **uitgevoerd in groen natuursteen (Pietra di Mergozzo)** waaruit de stalen spanten verrijzen. De verzinkte platen van de koepel eindigen in een vergulde ring. Deze bekroning refereert aan de antieke Nederlandse stadsgesichten en aan die van de stad Maastricht in het bijzonder.

Ontwerp
Aldo Rossi

Medewerkende architecten

S. Umberto Bordini, Giuseppe da Pozzo

Constructie en

bouwkundige detaillering

Ingenieursbureau Grabowsky en Poort bv,
Maastricht (J. van Ekres, K. Kleinman)

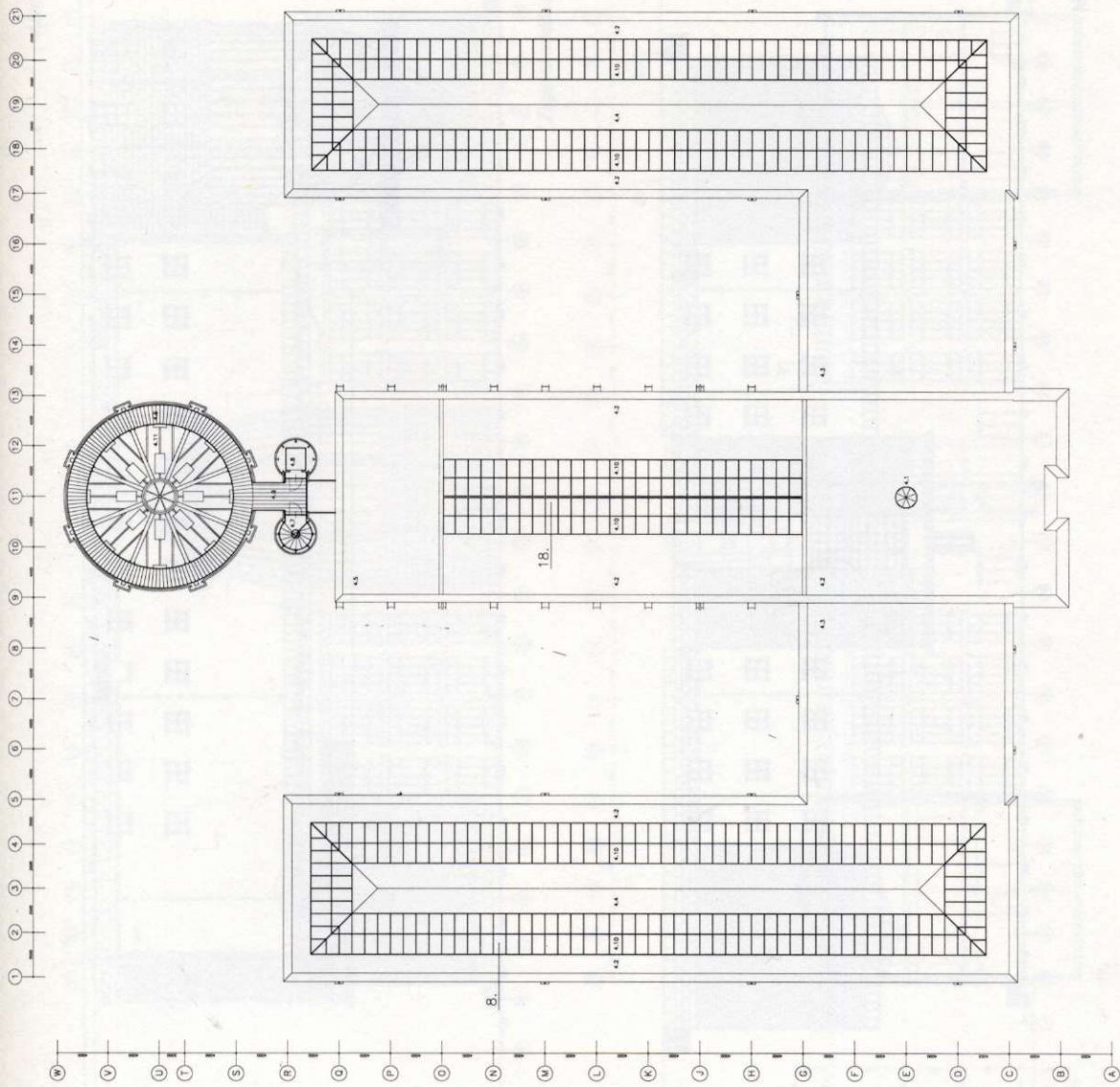
Opdrachtgever

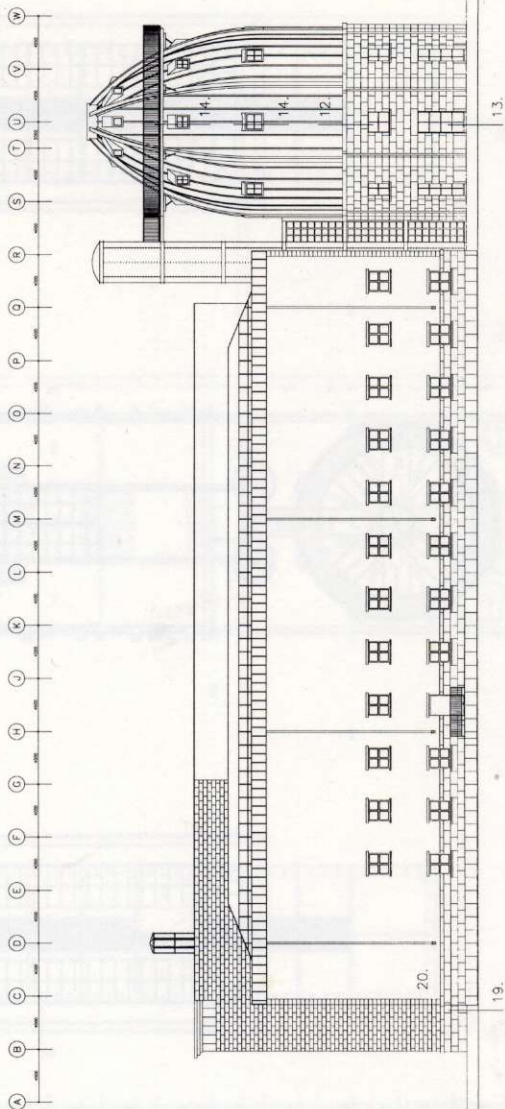
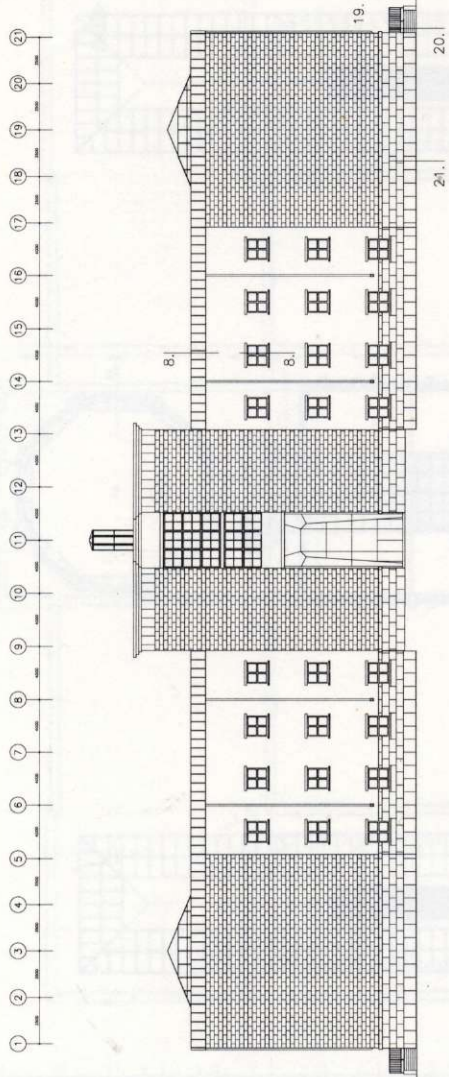
Provincie Limburg

Gebruiker

Bonnefantenmuseum,
directeur A. van Grevenstein

Dak

Oktober 1989: op verzoek van de directeur van het Bonnefantenmuseum van Maastricht is een ontmoeting georganiseerd met Aldo Rossi in Milaan. Voorzichtig wordt geïnformeerd of de 'maestro' belangstelling heeft voor de opdracht voor het ontwerp van de nieuwe huisvesting van deze instelling. Er kunnen geen toezeggingen worden gedaan, aldus de directeur, maar er bestaat een grote kans dat hij als ontwerper zal worden uitgenodigd. De opdrachtgever, het provinciaal bestuur van Limburg, had namelijk een voorkeur getoond voor een directe architecten-keuze en dus de suggestie afgezien voor een meervoudige opdracht of voor een besloten prijsvraag. Dit bericht werd door Rossi met enthousiasme ontvangen: al eerder had hij ter gelegenheid van een symposium Maastricht bezocht en kennis gemaakt met enkele vertegenwoordigers van het gemeentelijke bestuur. De stad, haar architectuur, maar ook de bourgondische 'way of live' had hij reeds tijdens zijn eerste verblijf kunnen appreciëren en hij

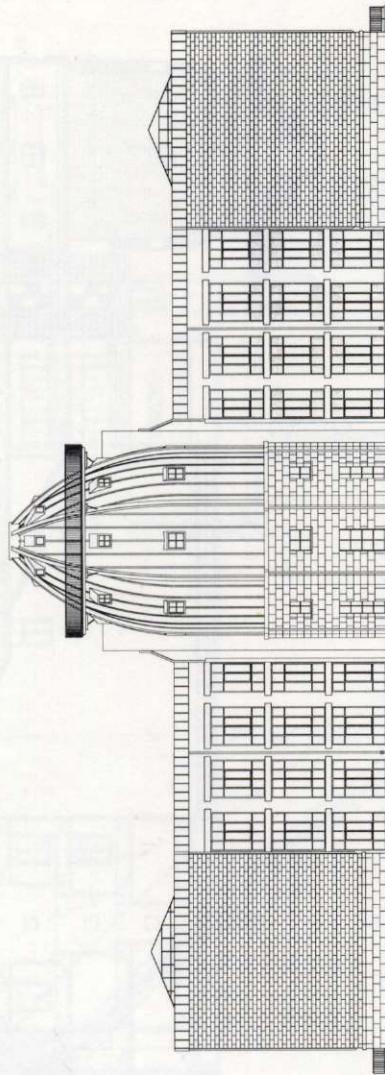
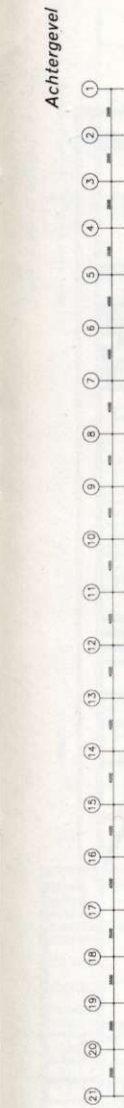
was vastoraen mieraan vervolg te geven.

Februari 1990: met een delegatie van het Limburgse provinciaal bestuur wordt een bezoek gebracht aan het pas voltooido Teatro Carlo Felice in Genua, aan Casa Aurora in Turijn en aan het atelier van Rossi in Milaan.

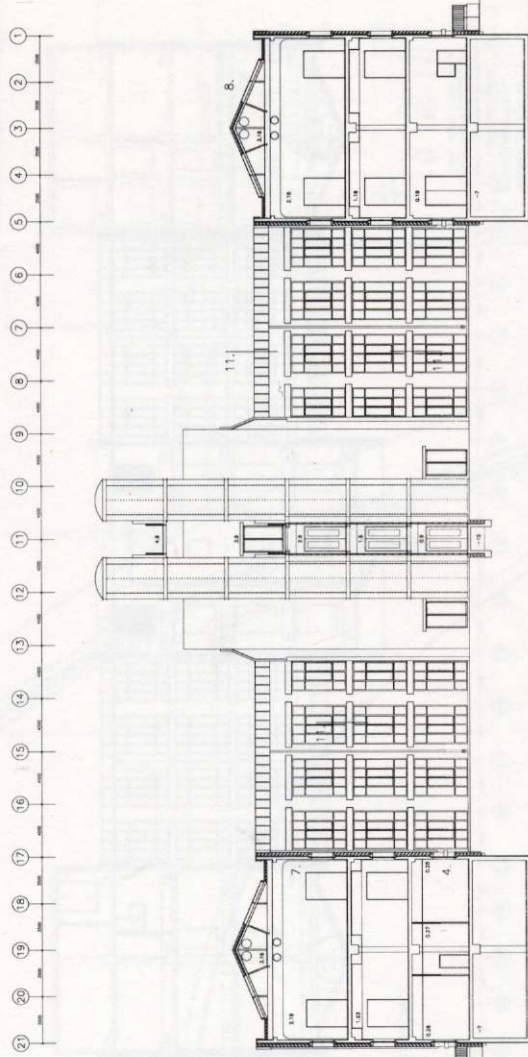
April 1990: opdracht voor een ruimtelijke studie en met name voor een onderzoek naar de mogelijkheden om het museaal programma in de bestaande Wiebenga-hallen, die in het plan van Coenen voor het Sphinx-terrein waren opgenomen, onder te brengen.

November 1990: presentatie voorlopig ontwerp aan het provinciaal bestuur nadat de keuze was gevallen op een volledig nieuwe museale huisvesting en dus volledige sloop van het bestaande fabriekscomplex.

December 1990: Heemschut in de tegenaanval. De minister van WVC wordt verzocht alsnog de hallen van Wiebenga op de monumentenlijst te plaatsen. Zwaar weer: voor en achter de schermen wordt naar een compromis gezocht om het eerste nieuwbouwcomplex op het Sphinx-terrein te redden en tevens de met herinneringen en nostalgische beladen fabrieksgebouwen voor Maastricht te behouden.

Zijgevel middenvleugel

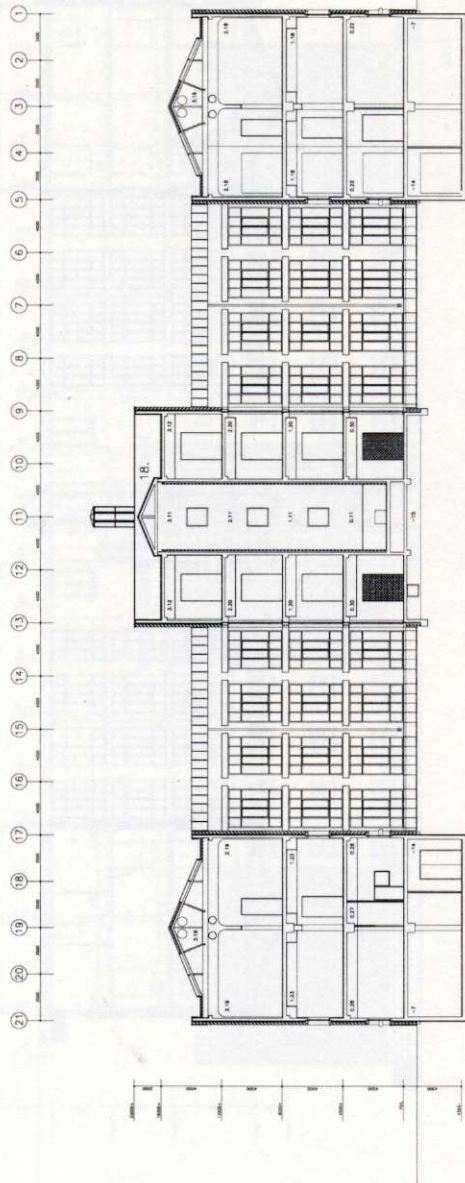
Mei 1991: presentatie definitief ontwerp. Een deel van de Wiebenga-hallen wordt bewaard, het programma is voldoende gehuisvest, de (Rossiaanse) architectuur is sterker dan ooit in het ontwerp aanwezig. Met de traditionele Nederlandse 'zuinigheid' wordt hier en daar enthousiasme getoond, maar tegelijkertijd twijfel geuit over de budgettaire haalbaarheid van het project.

September 1991: de eerste berekeningen vertonen een 'lichte' overschrijding van het budget. Taakstellende inspanning om gebouw en financiën op een lijn te krijgen.

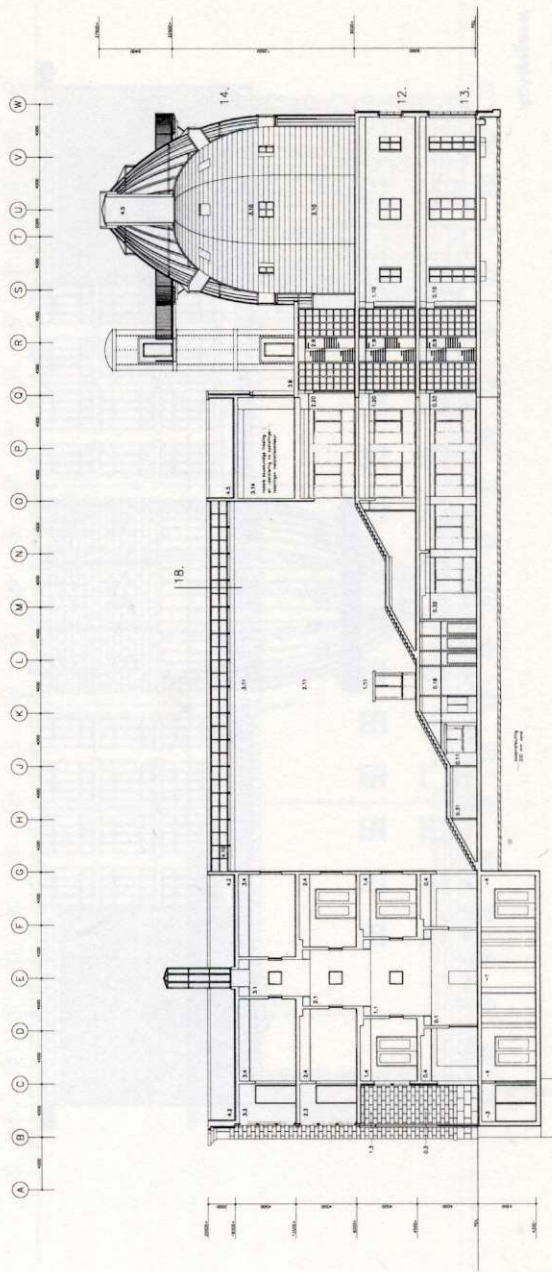
Oktober 1991: de aanbestedingsprocedure wordt in gang gebracht. De stedebouwkundige supervisor Jo Coenen en de Welstandscommissie van Maastricht geven aan het ontwerp hun goedkeuring.

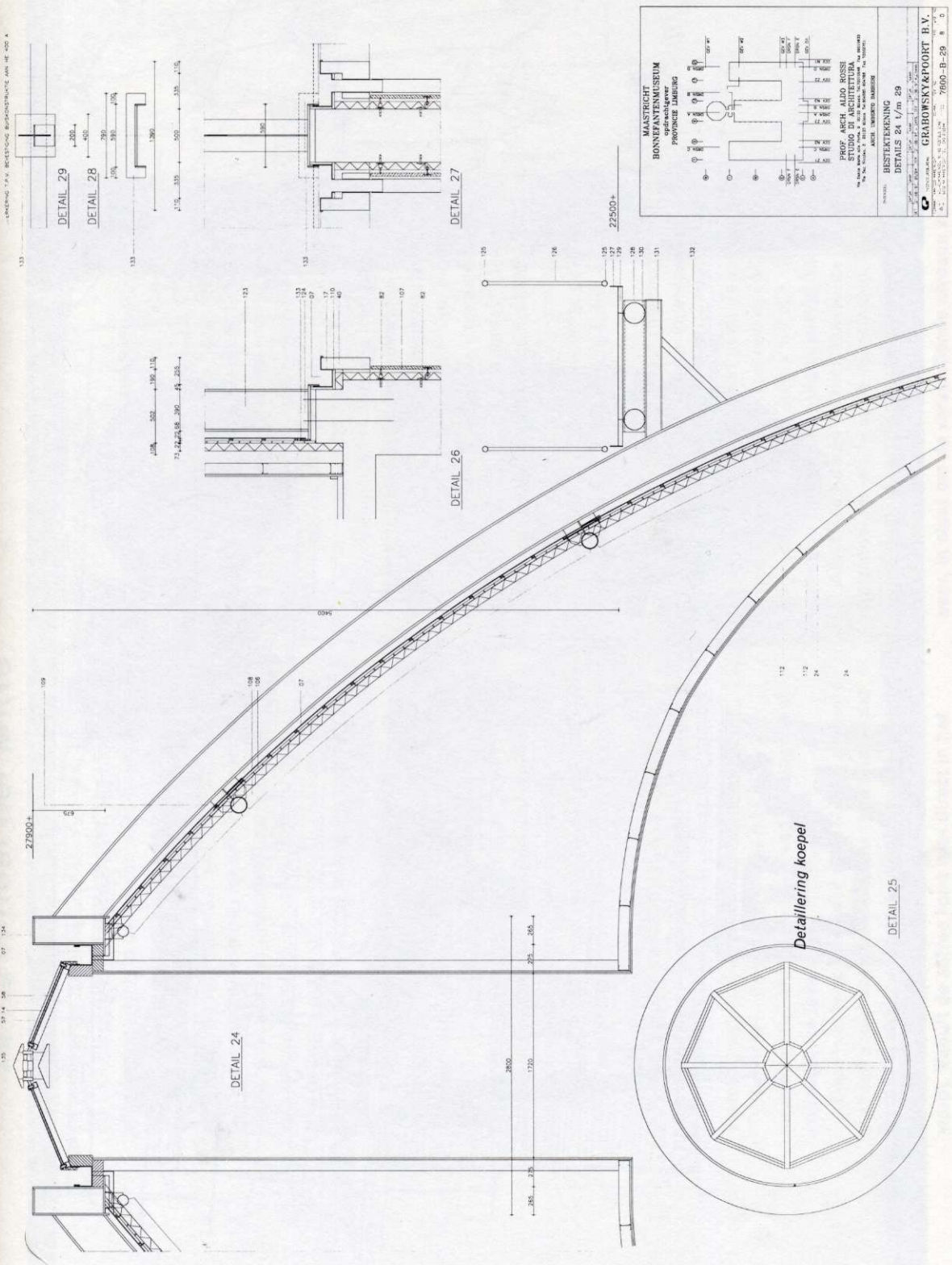
December 1991: het kan vriezen maar ook dooiën!

Dwarsdoorsnede over binnenhoven

Langsdoorsnede over middenvleugel

MAASTRICHT
BONNEFONTEINMUSEUM
 oprijnbehever
 prof. dr. Umberto Barbieri

PROF. ARCH. ALDO ROSSI
 STUDIO DI ARCHITETTURA

ARCH. UMBERTO BARBIERI

BESTEKKENING
 DETAILS 24 t/m 29

GRABOWSKY & POORT B.V.
 7800-B-29 B 0

Detailering koepel